

Özgün Araştırma / Research Article

**FENERBAHÇE SPOR KULÜBÜ TARAFTARLARININ FANATİKLİK DÜZEYLERİNİN
ARAŞTIRILMASI**

Aylin Pınar DENLİ¹ , Oktay YİĞİT^{1*} ,

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Fenerbahçe Spor Kulübü Taraftar Grubu olan Genç Fenerbahçeliler'in (GFB) fanatizm düzeylerini belirlemek ve farklı değişkenlere göre karşılaştırmalarını yapmaktır. Bu araştırmanın örneklemini; Niğde, Gaziantep ve Batman illerinde Genç Fenerbahçeliler (GFB) derneğine üye olan 80'i kadın 164'ü erkek toplamda 244 birey oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak iki bölümden oluşan bir ölçek kullanılmıştır. Araştırmanın ilk bölümünde demografik bilgiler yer alırken ikinci bölümünde Taşmektepligil ve ark. (2015) tarafından geliştirilen 13 soru ve 2 alt boyuttan oluşan "Futbol Taraftarı Fanatizm Ölçeği" (FTFÖ) kullanılmıştır. Verilerin analizinde demografik değişkenlerin açıklanması ve katılımcıların fanatizm düzeylerini belirlemek adına tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Karşılaştırmalı analizlerde ise veriler normal dağılım gösterdiği için ANOVA ve bağımsız örneklem t testlerinden faydalanılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda Fenerbahçe Spor Kulübü taraftar grubu olan Genç Fenerbahçelilerin fanatizm düzeyinin düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca cinsiyet değişkeni açısından kadınların erkeklere göre toplam fanatizm düzeylerinin ve şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimlerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Yaş değişkeninde 25 yaş ve altı katılımcıların fanatizm düzeyleri diğerlerine göre daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Eğitim değişkeninde orta öğretim seviyesine sahip olanların diğerlerine göre toplam fanatizm düzeylerinin ve şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Medeni durum değişkenine göre katılımcıların fanatizm düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelime: Futbol, Fanatizm, Taraftarlık

INVESTIGATION OF THE FANATICISM LEVELS OF FENERBAHÇE SPORTS CLUB FANS

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the fanaticism levels of Young Fenerbahçe People (GFB), the Fan Group of Fenerbahçe Sports Club, and to make comparisons according to different variables. A total of 244 individuals, 80 of whom are women and 164 of whom are men, who are members of the Young Fenerbahçeliler (GFB) association in Niğde-Gaziantep and Batman provinces constitute the sample of this research. A scale consisting of two parts was used as a data collection tool in the research. While demographic information was included in the first part of the research, the "Football Fan Fanaticism Scale" (FTFO) consisting of 13 questions and 2 sub-dimensions developed by Taşmektepligil et. al. (2015) was used in the second part. Descriptive statistics were used in the analysis of the data in order to explain the demographic variables and determine the fanaticism levels of the participants. In the comparative analyses, ANOVA and Independent Samples T tests were used because the data showed a normal distribution. As a result of this research, it has been determined that the level of fanaticism of Young Fenerbahçe people, who are the fan group of Fenerbahçe sports club, is at a low level. In addition, it has been observed that in terms of gender variable, women's total fanaticism levels and tendencies of thoughts and actions towards violence are higher than men. In the age variable, it was found that the fanatic levels of the participants aged 25 and under were at a lower level than the others. In the education variable, it was found that those who have a secondary education level have higher total fanaticism levels and violent thinking and action tendencies than others. It was

¹ Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, Niğde/TÜRKİYE.

*Sorumlu Yazar: oktay.yigit83@gmail.com

found that there was no significant differentiation in the participants' fanaticism levels according to the marital status variable.

Key Words: Football, Fanaticism, Fandom

1. GİRİŞ

Tarih boyunca insanlar, fiziksel aktivitelere katılarak bedensel ve zihinsel gelişimlerine katkı sağlamaya çalışmışlardır. Günümüzde ise her yaştan milyonlarca insan aktif bir yaşam sürmek ve sağlıklı kalmak amacıyla farklı dallarda spor etkinliklerine katılmaktadır (Dever, 2010; Yıldız ve Açak, 2018). "Spor faaliyetleri çağımızın en önemli bedensel aktiviteleri arasında yer almaktadır. Bu nedenle spor faaliyetlerinin insanların yaşamındaki önemi her geçen gün artış göstermiştir" (Özcan, 2011; Tanyeri, 2019). Aslında spor faaliyetleri, insanlığın var olduğu ilk günlerden itibaren temel ihtiyaçların karşılanması için kullanılmıştır. Fakat günümüzde bu spor faaliyetleri sosyal katılım, sağlık kazanma aracı ve eğlence olarak da görülmektedir. Spor faaliyetleri bu bağlamda diğer etkinliklere göre daha baskın bir hal almaktadır ve büyük bir sektör olarak gelişmeye devam etmektedir (Basım ve Argan, 2009; Ekmekçi ve ark., 2013). Hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olarak karşımıza çıkan spor faaliyetleri özellikle seyirci, şampiyon ve madalya gibi etkenlerin de içerisinde yer aldığı görsel açıdan da zengin bir etkinlik olarak karşımıza çıkmaktadır (Özcan, 2001; Yıldız ve Açak, 2018).

Günümüzde bu spor faaliyetlerinin en dikkat çeken futbol olmuştur. Türk Dil Kurumunun tanımına göre futbol, belirli kurallara göre oynanan bir oyun çeşididir. İki takım halinde 11 kişiden oluşan takımlar ile ayağın ve kafanın kullanılması ile topu karşı takımın kalesine atmak için uğraşılan bir oyun türüdür (TDK, 2021). Modern futbolun ilk adımları 17. yüzyılda atılmıştır. Halk ve soylular tarafından büyük bir ilgi ile karşılanan futbol gün geçtikçe gelişmeye başlamıştır (İlk ve Çavuşoğlu, 2020). Futbol spor çeşitlerinin içerisinde dünyanın neredeyse her yerinde milyonlarca insana heyecan ve mutluluk kaynağı olup onları eğlendiren önemli bir spor dalıdır. Zaman geçtikçe gittikçe büyüyen futbol sektörü, insanlar için bir eğlence ve mutluluk kaynağı haline gelmiş ve yaşamımızda önemli bir yer kaplayıp her alanda görülmüştür (Koçer, 2012; Toşur ve Kılıç, 2018). Son zamanlarda futbol sektörü gelişim gösterdikçe sadece bir oyun olmasının dışında çağdaş ve popüler kültürü incelememizde de etkili olmuştur. İnsanlar genelde bireysel dünyalarında bazı farklı alanlarda destek arayışına girmiştir. Bu destek ihtiyacını da bazen dinde, bazen ideolojide, bazen de taraftarı olduğu takımda bulmuştur. Futbolun bazı insanlara kimlik edinme ve aitlik duygusu hissetmenin yanı sıra tutkulu bir şekilde kendilerinden geçmelerini sağlayarak bir tür rahatlama imkânı sunar (Williams ve ark., 2014).

Futbol sözcüğü incelendiğinde seyirci, taraftar ve fanatik gibi terimlerin çokça kullanıldığı dikkat çekmektedir. Bir spor faaliyetini doğrudan veya dolaylı yoldan izleyen kişiye seyirci (Arslanoğlu, 2005; Taşmektepliğil ve ark., 2015), tuttuğu takıma kendini aşmış bir şekilde çok fazla bağlanmış olan kişi de fanatik olarak adlandırılmaktadır (Koruç ve ark., 2004). Kola (1995)'ya göre taraftar kelimesi, anlam değişikliğine uğrayıp hoş görü ile bir takıma bağlanmak gibi bir anlamdan koparak, taraftarı olduğu takımın her şeyi göze alarak galip gelmesini isteyen ve bu arada her türlü şeyi doğal karşılayan bir yığın

insanı ifade etmektedir (Kuru ve Var, 2009). Taraftarlık, futbolun en önemli destekleyici faktörlerinden bir tanesi olmuştur. Bu terim, genel bir anlamıyla takımına gönül veren her koşulda onu destekleyen kişilerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan bir kent ritüelidir (Eker, 2010). Taraftar, takımına gönülden bağlı olup, taraftarı olduğu takımı ya da sporcularını bizzat yakından takip edip, onlara karşı olumlu ve olumsuz duygular besleyen, her koşulda onu destekleyen ve taraftarı olan takımın çoğu maçını bizzat stadyumlarda takip eden kişi grubu olarak tanımlanmaktadır. Futbolla ilgili beklentilerini bu şekilde karşılayan taraftarlar, takımlarının başarılarına odaklanarak kulüplerine büyük bir aidiyet duygusu ile bağlıdırlar (Arslanoğlu, 2005). Taraftarlar takım tutarken bir bütün oluşturma çabası içerisinde oldukları için “biz” olmakla beraber destekçisi oldukları takıma karşı daha fazla aidiyet hissetmektedirler. Bundan dolayı kişiler taraftarı oldukları takım için genel olarak biz kazanırız veya biz kaybederiz tarzında konuşurken, diğer takımlar için ise onlar kaybettiler ve onlar kazandılar gibi ifadeler kullanmaktadırlar (Erdem, 2018; Özen, 2023). Hunt ve ark., (1999) tarafından yapılan araştırmada taraftarları beş farklı grupta inceledikleri görülmektedir. Geçici taraftar olarak bilinen taraftar grubu yalnız belirli koşullarda takımlarını destekleyen gruptur; ikinci grup ise yalnız buldukları coğrafi bölgenin takımlarını destekleyen gruptur. Üçüncü gruba gelecek olursak kendilerini tamamen takımına adanmış koşul ne olursa olsun onu destekleyen taraftar grubudur, olanakları ve mesafeleri aldırış etmeden her koşulda takımlarını desteklerler. Fanatik olarak adlandırılan dördüncü gurubu ise hayatları boyunca takımlarına gönülden bağlı kişilerden oluşur. Bu grupta bulunanlar maç günleri dışında da taraftarı oldukları takımın renklerini taşırlar. Son olarak ise yararsız taraftar grupları vardır. Bunlar kendi kimlikleri üzerine çok fazla odaklanarak, asosyal davranış sergileyebilir veya şiddet eyleminde bulunabilirler (Dalpian ve ark., 2014). Giulianotti (2002) futbolda seyirci kimliklerinin taksonomisini yapmış olduğu çalışmasında dört ideal seyirci kimliği türünü literatüre kazandırmıştır. Bunlar taraftarlar, takipçiler, fanlar ve flanörler şeklindedir. Taraftarlar, kulüplerin geleneksel ve ateşli taraftarları olarak tanımlanırlar. Bu tarz klasik taraftarların kulübe uzun vadeli hem kişisel hem de duygusal bağları vardır. Takipçiler, geleneksel ve havalı seyirciler olarak görülürler. Sadece kulübün değil oyuncuların, yöneticilerin ve diğer futbol insanların da takipçileridirler. Fanlar, ateşli/ tüketici seyirci konumundadırlar. Bir futbol kulübünün veya kulübün bazı futbolcularının modern hayranlarıdır. Bu tarz taraftarlar, kulübe ve kulübün bazı futbolcularına karşı aşırı derecede tek yönlü yakınlık veya sevgi geliştirirler. Flanörler, hava tüketici seyircisi olarak görülmektedirler. Televizyon ve internet gibi kişisizleştirilmiş havalı medya organları vasıtasıyla etkileşime girerek postmodern bir izleyici kimliği kazanmışlardır.

Fanatizm, bir şeye aşırı derecede coşkulu ve tutkulu bir şekilde bağlılık olarak tanımlanabilir. Bu durum bazen insanları aşırılığa sürükleyen, körü körüne bağlılık ve tutuculuk gibi davranışlara yönlendirir. Fanatizm veya fanatiklik bir diğer yünden insanın akıl ve sorgulama kabiliyetini devre dışı bırakan bir bağlılık ya da bir tür bağımlılık şeklinde tanımlanabilir (Püsküllüoğlu, 2001; Bahadır ve Erdoğan 2021). Dwyer ve ark. (2018) tanımına göre fanatizm ya da fanatik kelimesini inceleyecek olursak belirli bir kişiye gruba veya düşünce tarzına karşı verilen güçlü bir bağ, aşırı derecede aşk, sevgi veya sadakat davranışı olarak tanımlanmaktadırlar. Fanatizm, siyaset de dahil olmak üzere sporla ilgili birçok alanda görülen

yaygın bir davranış çeşididir. Fanatizm sözcüğü, Latince anlamı tapınak ya da kutsal yer anlamına gelen Fanum'dur (Oxford Dictionary of English, 2018). Türkçe' de "fanatik" terimi, bir düşünceye veya bir inaniş a aşırı derecede bağlanıp ondan başka hiçbir düşünceyi ve inaniş i kabul görmeyen bağınaz anlamına gelmektedir (TDK, 2018). Fanatiklik terimi ise genellikle sporla ilişkili olarak kullanılan bir kavramdır ve fanatiklik sözcüğünün anlamı çok fazla farklılık göstermektedir. Özellikle futbol fanatıklığı bazen olumlu bazen ise olumsuz anlamlar yüklenen bir durumdur. Bir yandan takımını ölesiye sevmeyi, onun için birçok şeyi göze almayı ve ona çok fazla bağlı olmayı ifade ederken, bir diğer yandan ise şiddeti içerisinde barındıran ve bu tür davranışları sosyal olarak kabul etmeyen bir çerçevede ifade etmektedir (Kazan, 2009). Fanatiklik terimi bazı yönleri ile taraftarı olduğu takımı ölesiye sevecek kadar ona sıkı sıkıya bağlı olmak şeklinde tanımlanırken bir yandan ise şiddeti de içerisinde barındıran ve bazı yönleri toplum tarafından kabul edilmeyen faktörleri de içerisinde bulundurmaktadır (Baş, 2008). Fanatikler ve taraftarların arasındaki en önemli farka gelecek olursak, fanatik olan kişilerin takımlarına taraftarlar olan kişilere göre daha fazla bağlanmalarındır. Poyraz (2007)'a göre fanatiklikte bu bağlılık yerini bağımlılığa bırakmıştır ve taraftarlar takımlarına aşırı derecede bağlanmışlardır. Taraftarlık ve fanatiklik gibi düşüncelerin kişiler üzerinde aşırı gurur, hayranlık, sevgi ve bağlılık duyguları uyandırdığı ve bunlardan dolayı ortaya çıkan iyi veya kötü etkileri hesaba katmayıp düşünmedikleri görülmektedir (Budi ve Widyaningsih, 2021). Fanatizm veya fanatik davranışlar uzun bir süre birçok araştırmacının da konusu olmuştur (Dwyer ve ark., 2018). Yapılan bazı araştırmalarda fanatizm, taraftar ve tuttıkları takım arasındaki inanç karakterini ifade eden bir kavram olmuştur. Futbol seyirciliği açısından fanatiklik kavramına gelecek olursak, kazanmak için ne olursa olsun her yolun denenmesini yasal gören bir tutum olarak tanımlanmaktadır. Sporun estetiği ile ilgilenmeyen ve sadece sonuca odaklanan, tuttıkları takımın renklerini, marşlarını, puanlarını aşırı derecede önemseyen ve takımlarının maçlarını özenle ve dikkatlice takip edip, çoğu zaman maçları statlarda takip eden ve bu tür davranışlar sergileyen seyirci çeşididir (Arıkan, 2007).

Bu çalışmanın amacı Fenerbahçe Spor Kulübü taraftarının fanatiklik düzeylerinin belirlenmesi ve farklı değişkenler açısından karşılaştırmasının yapılmasıdır.

Bu araştırma Fenerbahçe taraftarını fanatiklik düzeylerini ortaya koyması ve farklı değişkenler açısından karşılaştırması açısından literatüre güncelleme katkısı sağlayacaktır.

Bu araştırma Gaziantep, Niğde ve Batman illerindeki Genç Fenerbahçeliler derneğine üye bireylerle sınırlıdır.

Araştırmanın hipotezleri

H1. Fenerbahçe taraftarının cinsiyet değişkeni açısından fanatik düzeylerinde farklılık vardır.

H2. Fenerbahçe taraftarının yaş değişkeni açısından fanatik düzeylerinde farklılık vardır.

H3. Fenerbahçe taraftarının medeni durum değişkeni açısından fanatik düzeylerinde farklılık vardır.

H4. Fenerbahçe taraftarının eğitim değişkeni açısından fanatik düzeylerinde farklılık vardır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada model olarak nicel araştırma desenlerinden tarama ve nedensel karşılaştırma yöntemleri kullanılmıştır.

2.2. Araştırma Grubu

Bu araştırmanın evrenini Niğde-Gaziantep-Batman illerinde Fenerbahçe Spor Kulübü taraftar kulüplerine üye olan 756 birey oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiş olan 244 birey oluşturmaktadır. Roasoft (2024) örneklem hesaplama motoruna göre 0,05 hata payı ile 756 birey için örneklem hacminin en az 244 bireyden oluşması gerektiği tespit edilmiştir. Bu araştırmada 244 bireye ulaşılmıştır.

2.3. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak iki bölümden oluşan ölçek kullanılmıştır. İlk bölümde demografik bilgiler yer alırken, ikinci bölümde Taşmektepliğil ve ark. (2015) tarafından geliştirilen 13 soru ve 2 alt boyuttan oluşan "Futbol Taraftarı Fanatiklik Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeğin alt boyutları ise şu şekildedir; "Şiddete Yönelik Düşünce ve Eylem" ile "Kurumsal Aidiyet" olarak belirlenmiştir. 2, 3, 4, 6, 10 numaralı sorular "Kurumsal Aidiyet" boyutunu, 1, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13 numaralı sorular "Şiddete Yönelik Düşünce ve Eylem" boyutunu oluşturmaktadır. Ölçek türü 4'lü likert tipi olup seçenekler "Kesinlikle katılıyorum" ifadesiyle başlayıp, "Kesinlikle Katılmıyorum" ifadesi ile sonlanmaktadır. Veriler "a" seçeneğinden başlayarak 1, 2, 3, 4 şeklinde puanlanmıştır. Ölçekten elde edilen puanlar yükseldikçe fanatiklik düzeyi artmakta, elde edilen puanlar düştükçe fanatiklik düzeyi azalmaktadır. Bu durumda 13-21 arası fanatik, 22-30 arası takım taraftarı 31-52 arası ise futbolsever olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa değerinin 0,87 olduğu gözlemlendiği için uygulanabilir olduğu anlaşılmıştır.

2.4. Araştırmanın İstatistiksel Analizi

Araştırmanın istatistiksel analizi SPSS 24 programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin analizinde demografik değişkenlerin açıklanması ve katılımcıların fanatiklik düzeylerini belirlemek adına tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Karşılaştırmalı analizlerde ise veriler normal dağılım (Skewness, Kurtosis = $\pm 1,5$) gösterdiği için ANOVA ve bağımsız örneklem t testlerinden faydalanılmıştır.

3. BULGULAR

Tablo 1. Araştırmaya katılan Fenerbahçe taraftarlarının demografik değişkenlere göre dağılımları

		f	%
Cinsiyet	Kadın	80	32,8
	Erkek	164	67,2
	Toplam	244	100,0
Yaş	25 yaş ve altı	88	36,1

	26-35 yaş	89	36,5
	36 yaş ve üzeri	67	27,5
	Toplam	244	100,0
Medeni Durum	Evli	122	50,0
	Bekar	122	50,0
	Toplam	244	100,0
Eğitim Durumu	İlk Öğretim	8	3,3
	Orta Öğretim	33	13,5
	Ön Lisans ve Lisans	155	63,5
	Lisans Üstü	43	19,7
	Toplam	244	100,0

Tablo 1 İncelendiğinde araştırmaya katılan Fenerbahçe taraftarlarının demografik değişkenlerinin; cinsiyet değişkenine göre %32,8 (n= 80)'inin kadın %67,2 (n= 164) 'sinin erkek olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların yaş değişkeni açısından incelendiğinde %36,1 (n=88) 'inin 25 yaş ve altı, %36,5 (n=89)'inin 26-35 yaş arası, %27,5 (n=67)'inin 36 yaş ve üzeri olduğu tespit edilmiştir. Medeni durum değişkenine göre %50 (n=122)'sinin evli ve %50 (n=122)'sinin bekar olduğu gözlemlenmiştir. Eğitim durumu değişkenine göre katılımcıların %3,3 (n=8)'ünün ilköğretim, %13,5 (n=33) 'nin orta öğretim %63,5 (n=155)'nin ön lisans ve lisans %19,7 (n=45)'sinin lisans üstü eğitim seviyesine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya katılan Fenerbahçe taraftarlarının fanatiklik düzeylerinin tanımlayıcı istatistikleri

	n	Minimum	Maksimum	\bar{x}	ss
Şiddete yönelik düşünce ve eylem	244	1,00	4,00	2,87	0,91
Kurumsal Aidiyet	244	1,00	6,40	1,97	0,74
Toplam Fanatiklik Düzeyi	243	1,00	4,08	2,52	0,75

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan Fenerbahçe taraftarlarının fanatiklik düzeylerinin (toplam fanatiklik düzeyi $\bar{x} = 2,52 \pm 0,75$, şiddete yönelik düşünce ve eylem $\bar{x} = 2,87 \pm 0,91$, kurumsal Aidiyet $\bar{x} = 1,97 \pm 0,74$) düşük düzeyde olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 3. Fenerbahçe taraftarlarının fanatiklik düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması (Independent Samples T Test)

Ölçek Alt Boyutları ve Toplam Puan	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	t	sd	p
Şiddete Yönelik Düşünce ve Eylem Eğilimi	Kadın	80	3,26	0,58	4,87	242	0,00
	Erkek	164	2,68	0,98			
Kurumsal Aidiyet	Kadın	80	2,20	0,61	3,40	242	0,30
	Erkek	164	1,86	0,77			
Toplam	Kadın	80	2,85	0,47	5,01	241	0,00
	Erkek	164	2,36	0,81			

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan Fenerbahçe taraftarlarına yönelik yapılan karşılaştırmalı analizlerde, toplam fanatikklik düzeyi ve şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre kadınlar lehine istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma ($p<0,05$) olduğu tespit edilmiştir. Kurumsal aidiyet alt boyutunda ise cinsiyet değişkenine göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma gözlemlenmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 4. Fenerbahçe taraftarlarının fanatikklik düzeylerinin medeni durum değişkenine göre karşılaştırılması (bağımsız örneklem t testi)

Ölçek Alt Boyutları ve Toplam Puan	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	t	sd	p
Şiddete Yönelik Düşünce ve Eylem Eğilimi	Evli	122	3,16	0,79	5,26	242	0,08
	Bekar	122	2,58	0,93			
Kurumsal Aidiyet	Evli	122	2,09	0,70	2,50	242	0,65
	Bekar	122	1,85	0,77			
Toplam	Evli	122	2,75	0,67	4,94	241	0,27
	Bekar	121	2,29	0,76			

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan Fenerbahçe taraftarlarına yönelik yapılan karşılaştırmalı analizlerde, toplam fanatikklik düzeyi ve alt boyutlarında medeni durum değişkenine göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı ($p>0,05$) gözlemlenmiştir.

Tablo 5. Fenerbahçe taraftarlarının fanatikklik düzeylerinin yaş değişkenine göre karşılaştırılması (ANOVA Testi)

	Yaş	n	\bar{x}	ss	F	df	p	Tukey
Şiddete Yönelik Düşünce ve Eylem Eğilimi	25 yaş ve altı	88	2,42	0,95	20,62	2	0,0	a<b,c
	26-35 yaş	89	3,04	0,88			0	
	36 ve üzeri	67	3,24	0,61				
	Toplam	244	2,87	0,91				
Kurumsal Aidiyet	25 yaş ve altı	88	1,82	0,86	3,23	2	0,0	a<c
	26-35 yaş	89	1,99	0,70			4	
	36 ve üzeri	67	2,13	0,56				
	Toplam	244	1,97	0,74				
Toplam	25 yaş ve altı	88	2,19	0,81	16,09	2	0,0	a<b,c
	26-35 yaş	88	2,63	0,73			0	
	36 ve üzeri	67	2,81	0,50				
	Toplam	243	2,52	0,75				

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan Fenerbahçe taraftarlarına yönelik yapılan karşılaştırmalı analizlerde, toplam fanatıklık düzeyi ve alt boyutlarında yaş değişkenine göre istatistikî olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu ($p<0,05$) gözlemlenmiştir. Yapılan Tukey testi sonucunda yaş değişkenine göre toplam fanatıklık düzeyi ve şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutlarında 25 yaş altı bireylerin fanatıklık düzeyleri diğerlerine göre daha düşük çıkmıştır. Kurumsal aidiyet alt boyutunda ise 25 yaş altı bireylerin fanatıklık düzeyi 36 ve üzeri olanlara göre daha düşük çıkmıştır.

Tablo 6. Fenerbahçe taraftarlarının fanatıklık düzeylerinin eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması (ANOVA Testi)

	Yaş	n	\bar{x}	ss	F	df	p	Tukey
Şiddete Yönelik Düşünce ve Eylem Eğilimi	İlk öğretim	8	2,81	1,06	6,09	3	0,00	b<c,d
	Orta öğretim	33	2,32	1,13				
	Ön lisans- Lisans	155	2,89	0,85				
	Lisans üstü	48	3,18	0,74				
	Toplam	244	2,87	0,91				
Kurumsal Aidiyet	İlk öğretim	8	1,82	0,63	1,70	3	0,16	
	Orta öğretim	33	1,72	0,75				
	Ön lisans- Lisans	155	1,99	0,76				
	Lisans üstü	48	2,07	0,65				
	Toplam	244	1,97	0,74				
Toplam	İlk öğretim	8	2,43	0,81	5,51	3	0,00	b<c,d
	Orta öğretim	33	2,09	0,93				
	Ön lisans- Lisans	154	2,54	0,72				
	Lisans üstü	48	2,75	0,60				
	Toplam	243	2,52	0,75				

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan Fenerbahçe taraftarlarına yönelik yapılan karşılaştırmalı analizlerde, toplam fanatıklık düzeyi ve şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutunda eğitim durumu değişkenine göre istatistikî olarak anlamlı bir farklılaşma ($p<0,05$) olduğu tespit edilmiştir. Kurumsal aidiyet alt boyutunda ise eğitim durumu değişkenine göre istatistikî olarak anlamlı bir farklılaşma gözlemlenmemiştir ($p>0,05$). Yapılan Tukey testi sonucunda eğitim durumu değişkenine göre toplam fanatıklık düzeyi ve şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutlarında ön lisans- lisans ve lisans üstü eğitimi almış bireylerin fanatıklık düzeylerinin orta öğretim mezunu olan bireylere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4. TARTIŞMA

Fenerbahçe taraftarları üzerinde yapılan bu araştırmanın tanımlayıcı istatistiklerine baktığımızda taraftarların fanatıklık düzeyi ve alt boyut puanlarının ortalamasının 3 altında olduğu gözlemlenmiştir. Bu

durum Fenerbahçe taraftarının fanatiklik düzeyinin ortalamasının altında olduğunu göstermektedir. Bal Turan ve ark. (2018) çalışmalarında Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş takımları arasında en fazla fanatik taraftarın Fenerbahçe Spor Kulübünde olduğunu tespit etmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçları bizim çalışma sonuçlarımıza göre farklılık göstermektedir.

Araştırmanın karşılaştırmalı analizleri incelendiğinde, Fenerbahçe taraftarlarının fanatiklik düzeyinde cinsiyet değişkenine göre toplam fanatiklik düzeyinde ve şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutunda kadınlar lehine istatistiki olarak anlamlı farklılıkların olduğu gözlemlenmektedir. Bu analizler sonucunda kadınların fanatiklik düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Tanyeri (2019) yapmış olduğu çalışmada üniversite öğrencilerinin fanatiklik düzeylerini cinsiyet açısından karşılaştırmıştır. Erkekler lehine anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. Günay ve Tiryaki (2003) çalışmalarında ise katılımcıların cinsiyet değişkenine göre fanatiklik düzeylerinin anlamlı bir biçimde farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu araştırmadaki bulgulara göre erkek taraftarların kadın taraftarlara göre fanatiklik düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Ayorinde, Nnajieto ve Anyakoha (2016) Nijerya'nın Lagos kentindeki üniversite öğrencilerinin futbol fanatılığı düzeylerini belirlemek için yapmış oldukları çalışmada cinsiyet değişkenine göre katılımcıların futbol fanatizm düzeylerinde erkekler lehine anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmişlerdir. Bu araştırmaların sonuçları bizim çalışmamız ile benzerlik göstermemektedir. Farklılığın katılımcıların farklı kültürlerden, bölgelerden ve eğitim düzeyinden olmaları nedeniyle oluşabileceği düşünülmektedir. Diğer literatürde Kurak (2019) tarafından yapılan bir araştırmada fanatiklik düzeyinin cinsiyet değişkeni açısından kadınlar lehine farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma sonucu, çalışmamızı destekler niteliktedir.

Medeni durum değişkenine göre katılımcıların fanatiklik düzeylerinde herhangi bir anlamlı farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Açık ve ark. (2018) tarafından yapılan çalışmada medeni durum değişkenine göre fanatiklik düzeylerinde evli olanlar lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Durmaz ve Buran (2023) futbol taraftarları üzerinde yapmış oldukları çalışmada evli olan bireylerin fanatiklik düzeylerinin evli olmayanlara göre daha fazla olduğunu gözlemlenmişlerdir. Literatürde yer alan bu çalışmalar bizim çalışmamızın sonuçlarının desteklememektedir. Farklılığın katılımcıların kişisel özelliklerinden ve veri toplama sürecinde yaşanan farklılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yaş değişkenine bakıldığında araştırmaya katılanların toplam fanatiklik düzeyi ve alt boyutların da anlamlı farklılaşmaların olduğu görülmüştür. Fanatiklik düzeyi ve şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutlarında 25 yaş altı bireylerin fanatiklik düzeyleri diğerlerine göre daha düşük çıkmıştır. Kurumsal aidiyet alt boyutunda ise 25 yaş altı bireylerin fanatiklik düzeyi 36 ve üzeri olanlara göre daha düşük çıkmıştır. Doğaner ve ark. (2021) göre 25 yaş ve altı olan bireylerin 26-35 yaş aralığında bulunan bireylere göre fanatiklik düzeylerinin 36 yaş ve üstü olan bireylere göre daha geride olduğu tespit edilmiştir. Yılmaz (2023), Türk üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmada 18-20 yaş aralığındaki öğrencilerin 24-26 bireylerin 27 yaş ve üzeri bireylere göre fanatik düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca 27 yaş ve üzeri bireylerin 21-23 ve 24-26 yaş aralığındaki bireylerden

daha düşük fanatiklik düzeyi olduğunu da gözlemlemiştir. Literatürde bulunan bu bulgular bizim çalışmamızı destekler niteliktedir. Dwyer, LeCrom ve Greenhalgh (2018) çalışmalarında spor katılımcılarının fanatiklik faktörlerinde yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmişlerdir. Durmaz ve Buran (2023) çalışmalarında futbol taraftarlarının yaş değişkenine göre fanatiklik düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olmadığını gözlemlemiştir. Zani ve Kirchler (1991) çalışmalarında İtalya futbolunda şiddet olaylarına karışanların daha çok genç taraftarlar olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmalar bizim çalışmamızın sonuçlarını desteklememektedir. Farklılığın katılımcıların yaş gruplarındaki eğitim ve gelişim düzeyi farklılıklarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Eğitim durumu değişkenine göre fanatiklik düzeylerinde toplam fanatiklik düzeyi ve şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutunda eğitim durumu değişkenine göre olarak anlamlı bir farklılaşmanın olduğu gözlemlenmiştir. Ön lisans, lisans ve lisans üstü eğitimi almış bireylerin fanatiklik düzeylerinin orta öğretim mezunu olan bireylere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatürü incelediğimiz zaman Doğaner ve ark. (2021) tarafından bulunan bulgularda eğitim durumu ile fanatiklik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Bu araştırmaya göre lise mezunu bireylerin fanatikliklerinde ilk okul, orta öğretim, ön lisans/lisans ve lisans üstü olan kişilere göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Baş (2008) ise literatürde taraftarlar açısından eğitim seviyesi lise olan kişiler açısından anlamlı bir farklılık olduğunu gözlemlemiştir. Bu çalışmalar bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Açak ve ark. (2018) yapmış olduğu çalışmada eğitim durumu değişkenine göre futbol taraftarlarının fanatiklik düzeylerinde anlamlı farklılık tespit etmemişlerdir. Zani ve Kirchler (1991) çalışmalarında İtalya futbolunda şiddet olaylarına karışanların daha çok eğitimsiz fanatikler olduğunu belirtmişlerdir. Öner ve Cerrahoğlu (2023) Türkiye lig maçlarını takip eden bireyler üzerinde yapmış oldukları çalışmada eğitim durumu değişkenine göre bireylerin fanatiklik düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olmadığını gözlemlemiştir. Bu çalışmalar bizim çalışmamızdaki sonuçlarla farklılık göstermektedir. Farklılığın katılımcıların almış olduğu eğitimin niteliğinin farklılığından veya araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının farklılığından olabileceği düşünülmektedir.

5. SONUÇ

Araştırma sonuçlarına göre Fenerbahçe taraftarlarının fanatiklik düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkenine göre kadınların toplam fanatiklik ve şiddete yönelik düşünce ve eylem düzeylerinin erkeklerden daha fazla olduğu, medeni durum değişkenine göre ise anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Yaş değişkenine göre 25 yaş altı bireylerin fanatiklik düzeylerinin diğerlerine göre daha düşük olduğu, eğitim düzeyi değişkenine göre orta öğretim mezunlarının toplam fanatiklik düzeylerinin ve şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimlerinin diğerlerine göre düşük olduğu gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda daha sağlıklı bir taraftar kitlesi oluşturulması açısından Fenerbahçe taraftarı olan kadınların, 26 yaş ve üzeri taraftarların, orta öğretim düzeyi dışında mezuniyete sahip olan taraftarların fanatiklik düzeylerinin ve şiddete yönelik düşünce ve eylem

eğilimlerinin azaltılmasına yönelik tedbirlerin alınması önerilmektedir. Fenerbahçe taraftarlarının fanatiklik düzeyini ölçen çalışmaların literatürde az olması nedeniyle akademik olarak alana zenginlik kazandırmak adına daha geniş örneklem kitleleri ve farklı değişkenlerle çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Açak, M., Düz, S., Karataş, Ö., Karademir T., Kurak, K., & Bayer, R. (2018). Türkiye futbol federasyonu 1. Ligindeki taraftarların fanatiklik durumlarının incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20 (3), 8-23.
- Arıkan, Y. (2007). Futbolda şiddet ve polis. *Polis Bilimleri Dergisi*, 9, (1-4), 133-150.
- Arslanoğlu, K. (2005). Futbolun psikiyatrisi. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Ayorinde, S. A., Nnajiye, C. C., & Anyakoha, I. C. (2016). Dynamic and implications of football fans' club and fans' fanaticism for school violence among tertiary students in Lagos, Nigeria. *African Research Review*, 10(4), 155-169.
- Bahadır, Z. & Erdoğan, H.Ç. (2021). Beden eğitimi öğretmenlerinin futbol fanatizmi hakkındaki görüşleri. *Sportive*, 4(2). 98-106.
- Bal Turan, E., Uğurlu, A., Şakar, M. & Sarıkaya, E. (2018). Öğrenci taraftar topluluklarının futbol fanatiklik düzeylerinin belirlenmesi: Akdeniz Üniversitesi örneği. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 74-80.
- Baş, M. (2008). Futbolda taraftar ve takım özdeşleşmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Budi, D.R. & Widyaningsih R. (2021). Revealing Fanaticism of Football Supporters: Mass Psychology Perspective. *Annals of Tropical Medicine and Public Health*, 24(03), 1-8.
- Dalpian, P.R.C., Zylbersztejn V.S., Batistella, Z., ve Rossi, V.A.V (2014). Fanatical women and soccer: an explorator study. *Soccer&Society*, 15(4), 5664-577.
- Dever, A. (2010). Spor sosyolojisi. Başlık Yayınları: İstanbul.
- Dwyer, B., LeCrom, C. & Greenhalgh, G. P. (2018). Exploring and measuring spectator sport fanaticism. *Communication & Sport*, 6(1), 58-85.
- Doğaner, S., Erdeveciler, Ö., Balcı, V., Uyar, Y., Bağış, T. Ö. & Musa, E. (2021). Futbol taraftarlarının fanatiklik düzeylerinin belirlenmesi. *Sportmetre The Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 19(4), 2021, 257-269.
- Durmaz, E. & Buran, A. (2023). Futbol fanatikliğinin saldırganlık davranışı, öfke duygusu ve dürtüsellik ile ilişkisi. *ISPEC International Journal of Social Sciences & Humanities*, 7(2), 594- 612.
- Dwyer, B., Lecrom, C. & Greenhalg, G.P. (2018). Exploring ve measuring spectator sport fanaticism, *Communiccation & Sport*, 6(1), 58-85.
- Eker G. Ö. (2010). Futbolun dayanılmaz çekiciliği, büyülenen taraftar portresi, fanatizm ve Beşiktaş, *Milli Folklor Kültür ve Araştırma Dergisi*, 22(85), 173-182.
- Ekmekçi, Y.A.D., Ekmekçi, R. & İrmiş, A. (2013). Küreselleşme ve spor endüstrisi. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*. 4(1), 91-117.

- Erdem, Ç.O. (2018). Sosyal medyada futbol üzerinden gerçekleşen nefret söyleminin örneklerle incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Fişek, K. (1985). 100 soruda Türkiye spor tarihi. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Giulianotti, R. (2002). Supporters, followers, fans, and flaneurs: a taxonomy of spectator identities in football. *Journal of Sport and Social Issues*, 26(1), 25-46. <https://doi.org/10.1177/0193723502261003>.
- Günay T, Tiryaki Ş. (2003). Spor taraftarı özdeşleşme ölçeğinin (STÖÖ) geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*. 14(1), 14-26.
- Hunt, A.K., T. Bristol, & R.E. Bashaw. (1999). A conceptual approach to classifying sports fans. *Journal of Services Marketing* 13(6), 439–52.
- İlk Ç. & Çavuşoğlu B.S. (2020). Futbol taraftarlarının fanatiklik ve lisanslı ürün satın alma düzeylerinin incelenmesi. Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, İstanbul.
- Kazan, B. (2009). Türkiye’de futbol fanatizm ve şiddet, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Koçer M. (2012). Futbol derneklerine üye olan taraftarların şiddet ve holiganizm eğilimlerinin belirlenmesi: Kayseri örneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(32), 111-135.
- Kola, N. (1995). Delikanlı taraftar ayağa kalksın, *Aksiyon Dergisi*, 2(55), 24-29.
- Koruç, Z, Bayar, P. & Arslan, F. (2004, 5- 07 Mayıs). Türkiye’de futbol fanatikleri: sosyal kimlik ve şiddet. Türkiye’de Futbol Şiddeti ve Önlenme Yolları Bilimsel Araştırma Yarışması, Ankara, 3-11.
- Kurak, K. (2019). Investigation of the football fanaticism levels of physical education teachers. *International Journal of Progressive Education*, 15(4), 66-72.
- Kuru, E. & Var, L. (2009). Futbol seyircilerinin spor alanlarındaki saldırgan davranışları hakkında betimsel bir çalışma. (Kırşehir Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 10(2), 141-153.
- Oxford Dictionary of English. (2018,13 Temmuz), Fanatic. Erişim adresi: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/fanatic>. Erişim Tarihi: 04.05.2024.
- Öner, H. & Cerrahoğlu, N. (2023). Sosyal medyanın futbol taraftarları üzerindeki şiddet ve fanatizme etkisi. *ÇOMÜ LJAR*, 4(8), 16-27.
- Özcan, A.O. (2001). Spor felsefemiz ve problemleri. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 91- 200.
- Özcan, S. (2011). Temel tenis öğretiminde iki farklı antrenman metodunun teknik biyomotorik ve fiziksel özellikler üzerinde etkisinin araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Özen, A. (2023). Twitter ve futbol fanatizmi: nefret söylemi üzerine bir inceleme, Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Poyraz, H. (2007). Fanatizm, bağlanma ve ahlak. *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, 53, 27-36.
- Püsküllüoğlu, A. (2001). Türkçedeki yabancı sözcükler sözlüğü (2. Baskı). Arkadaş Yayınları: Ankara.
- Roasoft. (2023). Örneklem boyutu hesaplayıcı. <http://www.roasoft.com/samplesize.html>.

- Tanyeri, L. (2019). Futbol taraftarı fanatikliği: üniversite öğrencileri örneği. *Spor Eğitim Dergisi*, 3(2), 89-97.
- Taşmektepligil, M.Y., Çankaya, S., & Tunç, T. (2015). Futbol taraftarı fanatiklik ölçeği, *Journal of Sports and Performance Researches*, 6(1), 41-49.
- Toşur, A. & Kılıç, T. (2018). A comparison of some parameters of football players according to the leagues they play in. *Journal of Education and Trainin Studies*, 6 (11), 135-142.
- Türk Dil Kurumu (2018, 13 Temmuz). Türk Dil kurumu güncel Türkçe sözlük içinde. Fanatizim. Erişim adresi:
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b4dbff418d015.62595902. 04.05.2024.
- Türk Dil Kurumu (2021). Okullar için Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınlar.
- Williams, J. M. Dunnig, E. & Murphy, P. J. (2014). Hooligans abroad (rle sports studies) the behaviour and control of english fans in continental europe. London: Routledge.
- Yıldız, H. & Açak, M. (2018). Lise öğrencilerinin futbol fanatiklik düzeylerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 738-748.
- Yılmaz, T. (2023). Football Fanaticism Levels of Turkish University Students in terms of Sports Literacy and Different Variables. *International Journal of Education & Literacy Studies*, 11(4), 318-324.
- Zani, B. & Kirchler, E. (1991). When violence overshadows the spirit of sporting competition: Italian football fans and their clubs. *Journal of Communty Applied Social Psychology*, 1(1), 5-21.